

ANALYSE

DANMARKS NATIONALBANK

16. DECEMBER 2020 — NR. 29

FÆRØSK ØKONOMI

Højkonjunktoren på Færøerne taber fart

Pres på arbejdsmarkedet til trods for lavere vækst

Beskæftigelsen på Færøerne er høj, ledigheden meget lav, og der er mangel på arbejdskraft i dele af økonomien. Eksporten er dog gået ned i tempo i år, og højkonjunktoren ser ud til at have toppet for nu.

Rammevilkår er afgørende for vækstpotentialet

Produktiviteten er forbedret igennem flere år, bl.a. understøttet af fiskeri- og handelspolitikken. Det er vigtigt, at rammevilkårene sikrer fortsat produktivitsfremgang. Et fleksibelt arbejdsmarked er en vigtig del af dette.

Løsning af langsigtede udfordringer bør ikke udskydes

Flere ældre og færre i den arbejdsdygtige alder udfordrer muligheden for at kunne finansiere det højere serviceniveau, som er opbygget de senere år. Det er vigtigt allerede nu at prioritere reformer, der sikrer balance mellem udgifter og indtægter i fremtiden.

INDHOLD

- 2 INDLEDNING
OG SAMMENFATNING
- 4 FÆRØSK ØKONOMI
AFHÆNGER AF
FISKEEKSPORT
- 6 FORBRUG HAR VÆRET
UNDERSTØTTET AF
UDVIKLINGEN PÅ
ARBEJDSMARKEDET
- 8 BÅDE HUSHOLD-
NINGER OG ERHVERV
ER VELPOLSTREDE
- 11 BÅDE KORT-
OG LANGSIGTEDE
UDFORDRINGER
FOR DE OFFENTLIGE
FINANSER

Indledning og sammenfatning

Færøsk økonomi har været i stærk fremgang over en årrække. Større fangster og stigende priser har ført til høje eksportindtægter og øget indkomsterne til samme niveau som i Danmark, se figur 1.

Den gunstige økonomiske udvikling har været understøttet af en væsentlig produktivitsfremgang. Både i havbruget og i det pelagiske fiskeri¹ er aktiviteten blevet samlet på færre bedrifter og rederier, og det har gjort erhvervene mere rentable.²

Virksomheder og husholdninger på Færøerne har brugt fremgangen til at konsolidere sig. I modsætning til årene op til finanskrisen har de således været godt rustet til at imødegå det økonomiske stød, som i år har ramt den færøske såvel som den globale økonomi i form af corona-pandemien.

Coronavirus nåede til Færøerne i marts. Sundhedskrisen bredte sig hurtigt til økonomien, hvor kortvarige tiltag for at inddæmme smitten, på linje med de danske, reducerede den økonomiske aktivitet. Færøerne har haft en effektiv inddæmningsstrategi, hvilket har mindsket behovet for længerevarende, hårde tiltag til at forhindre smittespredningen, se figur 2.

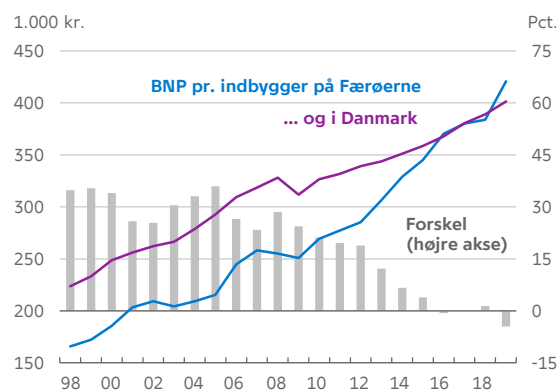
Erhvervsstrukturen har understøttet højkonjunktoren

Udbruddet af coronavirus har verden over ramt aktiviteten i de turistorienterede erhverv særligt hårdt. Det gør sig også gældende på Færøerne. Turismeerhvervene fylder dog meget lidt. Færøsk økonomi er derimod koncentreret omkring de fiskeeksporterende erhverv. Efterspørgslen efter fisk, og mere generelt fødevarer, er mindre konjunkturfølsom end mange andre varer. Den færøske eksport er derfor i mindre grad påvirket af udsving i den globale økonomi.

Det globale tilbageslag og usikkerhed om udsigterne har lagt en dæmper på fiskepriserne. Havbrugene og fiskeriet har imidlertid brugt eksisterende forsyningskæder til at omstille meget af deres salg

Stor velstandsfremgang på Færøerne under opsvinget

Figur 1

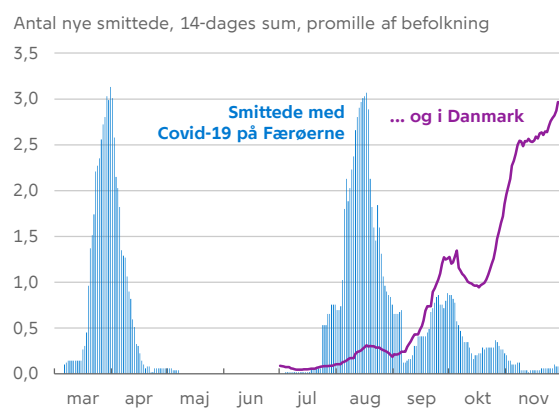

Anm.: Løbende priser. BNP for 2019 på Færøerne er et skønnet tal fra Hagstova Føroya og Búskaparráðið.

Kilde: Danmarks Statistik, Hagstova Føroya og egne beregninger.

Smitteudbrud på Færøerne blev hurtigt inddæmmet

Figur 2

Anm.: Smittetallet for Danmark vises først fra 1. juli som følge af forskelle i teststrategi i 1. halvår.

Kilde: Landslæknin, Hagstova Føroya, Statens Serum Institut, Danmarks Statistik og egne beregninger.

1 Pelagiske fisk er fiskearter, som ikke lever på bunden af havet. Det er fx makrel og sild.

2 Egenkapitalforrentningen i fiskeri og havbrug er steget i løbet af opsvinget, mens antallet af virksomheder er faldet. Se Hagstova Føroyas regnskabsstatistik.

fra restaurationskunder til detailhandel. Samtidig har virksomhedernes investeringslyst været intakt, hvilket skal ses i lyset af, at de var velkonsoliderede inden udbruddet af coronavirus. Det har holdt hånden under færøsk økonomi.

Kompensationsordninger på arbejdsmarkedet har også understøttet økonomien i år. Særligt i dele af økonomien er der god efterspørgsel, og i byggeriet er der lønstigninger omkring 4 pct. og mangel på arbejdskraft. I september var kompensationen til løn-udgifter udfaset, og både beskæftigelse og ledighed var omtrent på niveauet fra før pandemiens udbrud, se figur 3. Der er således fortsat højkonjunktur på Færøerne trods udsvingene i år.

Internationale organisationer skønner, at verdens-økonomien nu er i en global lavkonjunktur med en usikker og langvarig genopretning forude.³ Det påvirker udsigterne for en lille åben økonomi som den færøske. Selv om eksporten er mindre konjunkturfølsom, lægger forringet købekraft på eksportmarkederne og øget usikkerhed et nedadrettet pres på fiskepriserne. Eksporterhvervene må derfor forvente lidt lavere indtjening i de kommende år, og den færøske højkonjunktur har formentlig toppet for nu.

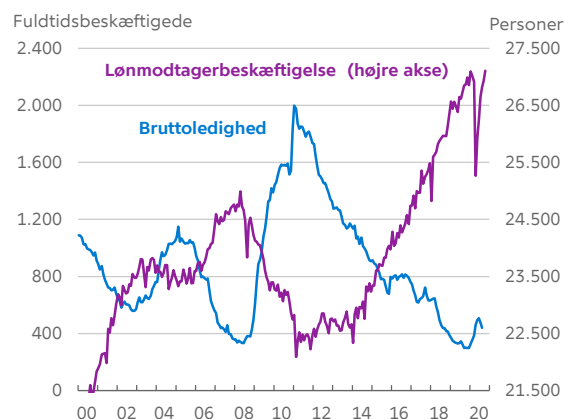
De offentlige finanser udfordres af flere ældre

De offentlige finanser har luft til at rumme de højere udgifter i år, som har bidraget til at stabilisere økonomien. Landsstyrets gæld er beskeden set i et internationalt perspektiv, og finansieringen af løn-kompensationsordningen igennem arbejdsløsheds-kassen har bidraget til at begrænse landskassens udgifter forbundet med corona-pandemien. Sunde offentlige finanser, hvor der opbygges buffere i gode tider, er afgørende for at kunne føre en stabilitetsorienteret finanspolitik.

Et stigende antal ældre på Færøerne vil svække holdbarheden af de offentlige finanser på længere sigt. For at kunne opretholde et højt serviceniveau for borgerne, som er blevet opbygget over en årrække, må landsstyret prioritere problemstillingen i tide. En udvidelse af skattebasen vil fx bidrage til at forbedre holdbarheden.

Ledigheden er stadig meget lav

Figur 3

Kilde: Hagstova Føroya.

³ Den Internationale Valutafond, A Long and Difficult Ascent, *World Economic Outlook*, oktober 2020 ([link](#)).

Færøsk økonomi afhænger af fiskeeksport

Fiskeriet og havbruget er drivkræfterne i færøsk økonomi, og eksporten af fisk udgør mere end 95 pct. af vareeksporten. De turistorienterede erhverv har haft stor fremgang de senere år, men udgør stadig kun ca. 2 pct. af BNP.⁴ Færøsk økonomi er derfor i høj grad enstrenget og sårbar for udbudsstød såsom vejrforhold og ændringer i fiskebestandene.⁵ Alligevel har eksporterhvervene en vis grad af robusthed. Det gælder først og fremmest, fordi eksport af fisk er mindre følsom over for globale konjunkturudsving, hvilket er generelt for fødevarer.⁶

Havbrugene, det pelagiske fiskeri og bundfiskeriet kan desuden til dels betragtes som særskilte sektorer. Det betyder, at aktivitetsudviklingen ikke nødvendigvis er ensartet på tværs af fiskearter. Samtidig har erhvervene over de seneste årtier udvidet deres afsætningskanaler, der nu karakteriseres af større diversitet i form af både geografi og produkttyper. Den færøske økonomi vurderes således at være mere robust i dag end for 10-15 år siden.

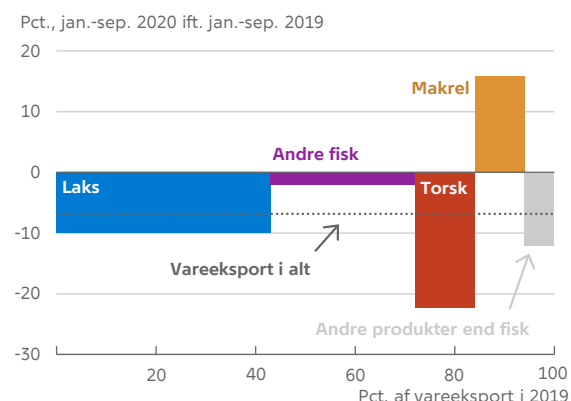
Fiskeeksporten har toppet for nu

Værdien af vareeksporten er i årets første 9 måneder faldet 7 pct. sammenlignet med sidste år. Eksporten trækkes ned af laks og torsk, se figur 4. Faldet i eksporten skal dog ses i lyset af den store fremgang i 2019. Færøernes Økonomiske Råd, Búskaparráðið, skønner, at BNP i løbende priser voksede 11 pct. i 2019,⁷ og det var særligt trukket op af fiskeeksporten.

Faldet i eksporten i år afspejler særligt, at usikkerheden på eksportmarkederne steg markant med coronavirussens udbrud i de vestlige økonomier.

Nedgang i eksportværdien i år

Figur 4

Anm.: Eksportindtægter i løbende priser.

Kilde: Hagstova Føroya og egne beregninger.

Midlertidige forhold førte således til en højere lageropbygning, som gav et nedadrettet pres på priserne efterfølgende.

Eksporterhvervene fik dog hurtigt omstillet deres afsætning fra brancher, der har været hårdt ramt, til brancher med fremgang. Meget salg er således flyttet fra restauration og catering til mere forarbejdede produkter til detailhandlen. Denne omstilling har forhindret en større nedgang i mængderne, men afsætningen er sket til lavere priser.

Faldet i eksportindtægterne er således især et udtryk for, at fisk er blevet solgt til lavere priser. Sam-

4 Turismens andel af samlet bruttoværditilvækst var 2,1 pct. i 2017. Se Hagstova Føroya, Vitjandi ferðafólk, 2011 til 2018, Búskaparískoyti, maj 2019 (kun på færøsk – [link](#)).

5 Se boks 2 i Sune Malthé-Thagaard og Flora Nagy, Arbejdsmarkedet presset af meget lav ledighed, *Danmarks Nationalbank Analyse (Færøsk økonomi)*, nr. 22, november 2019 ([link](#)).

6 For konjunkturfølsomheden af fødevarer i Danmark, se Adrian Michael Bay Schmith og Helle Eis Christensen, Stort fald i dansk eksport, men sammensætningen kan være en stødpude, *Danmarks Nationalbank Economic Memo*, nr. 8, juni 2020 ([link](#)).

7 Fra 2013 til 2018 er BNP i løbende priser i gennemsnit vokset med knap 6 pct. årligt.

menlignet med den samlede verdenshandel, der er faldet knap 11 pct. i værdi, er faldet på 7 pct. dog mere begrænset. Den globale lavkonjunktur må forventes at svække købekraften på eksportmarkederne fremadrettet og dermed lægge en dæmper på priserne. Færøske virksomheder nyder imidlertid godt af at have konsolideret sig over de seneste år. Både egenkapitalforrentningen og egenkapitalfinansieringen er steget markant under opsvinget, se figur 5, og samtidig er kreditgivningen vokset langsommere end økonomien som helhed.⁸ Virksomhederne er således godt rustet til at imødegå de lidt lavere priser.

Rammevilkår er afgørende for vækstpotentialet

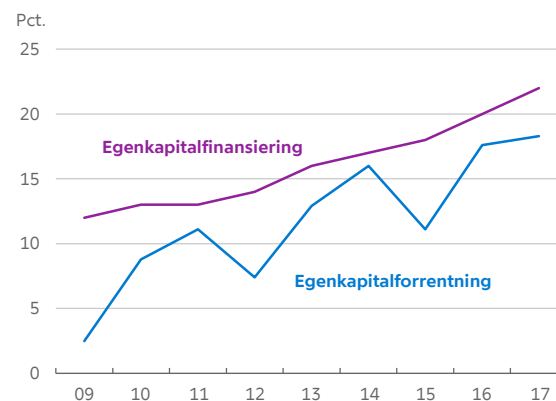
Det er afgørende for økonomien, at rammevilkårene understøtter eksporterhvervenes mulighed for at opnå en produktivitet, som er lige så god som deres internationale konkurrenters. Det kan bl.a. ske ved en god og stabil markedsadgang samt et bæredygtigt og koncentreret fiskeri.

Handels- og fiskeriaftaler er en forudsætning for, at eksporterhvervene kan opnå en høj indtjening. I en tid, hvor der er stadigt mere pres på globaliseringen, bliver landsstyrets arbejde med handelsaftaler stadigt vigtigere. Med Storbritanniens udtræden af EU indtræder endnu et kystland ved det multilaterale forhandlingsbord. Det øger usikkerheden om fremtidige aftaler, om end landsstyret for nu har forhandlet en forlængelse af de nuværende vilkår på plads med Storbritannien. Kan der opnås nye samhandelsaftaler med store lande, vil det bidrage til en mere robust færøsk økonomi ved at sprede afsætningsmulighederne for eksporterhvervene yderligere.

Lagtinget vedtog i januar en ny fiskerireform, se boks 1. Fiskeripolitikken bør understøtte, at fiskeriet er højproduktivt, ved at fremme omsætteligheden af fiskekvoter og fiskerettigheder, som bl.a. fremmer en koncentration af fiskerflåden.⁹ Det er vigtigt, at rentabiliteten i et ressourceerhverv som fiskeriet understøtter langsigtede, produktivitetsfremmende investeringer. Det sikrer en god anvendelse af den naturlige ressource. Overkapacitet i fiskeriet mind-

Virksomhederne har konsolideret sig hen over opsvinget

Figur 5

Anm.: Egenkapitalfinansiering udtrykker ikke-finansielle virksomheders egenkapital som andel af deres samlede passiver. Egenkapitalforrentning udtrykker virksomhedernes afkast set i forhold til denne egenkapital.

Kilde: Hagstova Føroya.

Ny fiskerireform på Færøerne

Boks 1

Lagtinget vedtog d. 21. december 2019 en ny fiskerilov, som trådte i kraft ved årsskiftet. Fiskeriloven omfatter bl.a. følgende:

- Afskaffelse af kvoteauktioner af op til 8 års varighed og indførsel af fiskerilicenser af 12 års varighed.
- Udvidelse af mulighederne for udenlandsk ejerskab fra 0 til 25 pct. af fiskeriet.
- Ønske om fuld omsættelighed i fiskeriet, dvs. fri mulighed for handel med kvoter og licenser.

Den nye fiskerilov forventes at indbringe omtrent samme skatteindtægter, som de to forgangne år ved at omlægge indtægter fra kvoteauktioner til øget fangstbeskatning.

Der er mange fordelingspolitiske hensyn for fiskeripolitikken. Fra et samfundsøkonomisk perspektiv er det vigtigt, at fiskeriet er biologisk bæredygtigt og med fleksibilitet og omsættelighed i fiskekvoter og -rettigheder.

⁸ Se Sune Malthé-Thagaard og Flora Nagy, Arbejdsmarkedet presset af meget lav ledighed, *Danmarks Nationalbank Analyse (Færøsk økonomi)*, nr. 22, november 2019 ([link](#)).

⁹ Se fx Thor Bjørndal og Gordon R. Munro, *The Economics and Management of World Fisheries*, Oxford University Press, 2012.

sker rentabiliteten af erhvervet, og reguleringen bør forhindre dette.

Turismen er hårdt ramt med usikre udsigter

Mens produktionserhvervene i høj grad har afværget det økonomiske stød, er de turismeorienterede erhverv hårdt ramt af tiltag til at inddæmme smitteudbredelsen. Det er nemlig tiltag, som hæmmer den internationale rejseaktivitet.

Der har været en markant nedgang i antallet af overnatninger på hoteller og lignende, og det har ført til et stort fald i den tilknyttede beskæftigelse, se figur 6. Der er tegn på, at beskæftigelsen over sommeren er steget mere end overnatningerne. Det kan indikere, at erhvervet har positive forventninger til fremtiden.

Nedgangen i overnatninger falder sammen med en udvidelse af kapaciteten med bl.a. to nye hoteller, hvilket også øger turisterhvervenes eksponering mod tab. Udsigterne for de turistorienterede erhverv er usikre og afhænger i høj grad af pandemiens videre forløb.

Selv om turismen udgør en begrænset del af færøsk økonomi, har den vigtige afledte effekter. Turismen øger bl.a. diversiteten af færøsk økonomi, så øerne er mindre afhængige af fiskeeksport, og den kan på sigt understøtte indkomst og beskæftigelse i yderområderne.

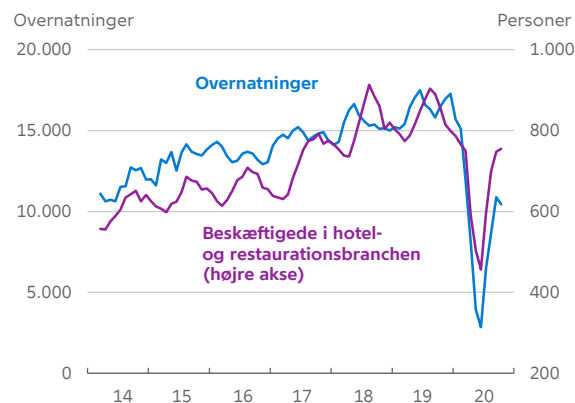
Forbrug har været understøttet af udviklingen på arbejdsmarkedet

Den indenlandske efterspørgsel har i år bidraget til at understøtte økonomien. Husholdningernes forbrug har været større end normalt, hvilket bl.a. skal ses i lyset af rejserestriktioner og hjemmeferie. Omsætningen på fødevarer og på boligrelaterede varer var hver især knap 13 pct. højere i 2. kvartal sammenlignet med sidste år, se figur 7.

Det højere indenlandske forbrug er bl.a. en konsekvens af, at Færøerne har en effektiv inddæmningsstrategi til at forhindre smittespredning. Alene siden 1. juli er der foretaget mere end 165.000 test, svarende til 3 gange befolkningens størrelse. Den store testkapacitet, som særligt benyttes ved grænserne, har gjort det lettere at opspore smittebærere

Stort fald i turismen presser hotel- og restaurationsbranchen

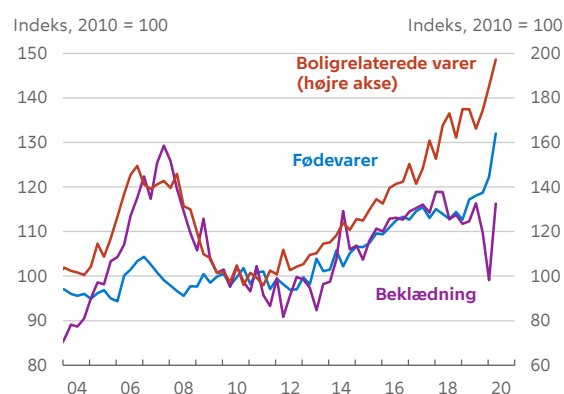
Figur 6

Anm.: Begge serier er 3-måneders glidende gennemsnit.
Kilde: Hagstova Føroya.

Stor omsætning i detailhandlen i første halvdel af 2020

Figur 7

Anm.: Figuren viser detailomsætning i reale priser.
Kilde: Hagstova Føroya.

hurtigt. Ud over generelle hygiejneanbefalinger er erhvervslivet således ikke underlagt restriktioner i øjeblikket.

Forbruget har været understøttet af kompensationsordninger på arbejdsmarkedet som følge af corona-pandemien, se boks 2. Ordningen for løntilskud til nedsat arbejdstid har bidraget til at begrænse indkomsttab. Det har holdt hånden under husholdningerne, hvis forbrugsløst samtidig har været intakt.

Det stærke forbrug bidrager til en øget import, da godt 20 pct. af husholdningernes forbrug importeres fra udlandet. Importen af biler faldt dog markant i foråret og har ikke genvundet det tabte. Det skyldes, at bilimporten på Færøerne er særligt knyttet til turismeerhvervene, hvor bilerne bruges til udlejning.

Hurtig omstilling på arbejdsmarkedet

Ordningen for løntilskud til nedsat arbejdstid blev brugt i stort omfang. På sit højeste var mere end 4.000 personer omfattet af ordningen, svarende til ca. 15 pct. af arbejdsstyrken. Det har bidraget til at begrænse beskæftigelsesstabene i serviceerhverv med kortvarig omsætningsnedgang.

Trods kompensationsordninger faldt beskæftigelsen alligevel med 1.650 personer i april måned. Beskæftigelsesnedgangen var mest udtalt i hotel- og restaurationsbranchen samt i transportvirksomheder. I juli var beskæftigelsen dog allerede vendt tilbage til samme niveau som sidste år. Sammensætningen er imidlertid ændret. Mens hotel- og restaurationsbranchen fortsat har lavere beskæftigelse end i marts, er beskæftigelsen i fx handelserhvervene steget, se figur 8. Udviklingen illustrerer en god fleksibilitet på det færøske arbejdsmarked, hvor arbejdskraft i erhverv, der nu har udsigt til længerevarende nedgang, er flyttet til brancher i fremgang.

Det færøske arbejdsmarked har en indbygget stødpude

Den kortvarige beskæftigelsesnedgang i foråret satte sig ikke i øget ledighed, men i lavere beskæftigelsesfrekvens. Det skyldes, at en relativt større del af dem, som mistede beskæftigelse, var unge, ældre eller ikke-etniske færinger. De er generelt mere tilbøjelige til at forlade arbejdsstyrken.

Det er en generel egenskab ved det færøske arbejdsmarked, at arbejdsstyrken er meget konjunkturfølsom. Færinger med kompetencer inden for byggeriet og shipping er efterspurgt i udlandet, og

Hjælpepakker til nødlidende husholdninger og virksomheder

Boks 2

Landsstyret vedtog i foråret en række hjælpepakker til husholdninger og erhverv som følge af den økonomiske usikkerhed, der blev skabt af udbruddet af coronavirus.

Hjælpepakke 1

omfattede refusion af løn under sygdom til virksomhederne samt en udsættelse af momsafregning med 3 måneder. Derudover blev der indført tilskud til nedsat arbejdstid på op til 20.000 kr. pr. måned i form af arbejdsløshedsunderstøttelse samt et tilskud til selvstændige.

Hjælpepakke 2

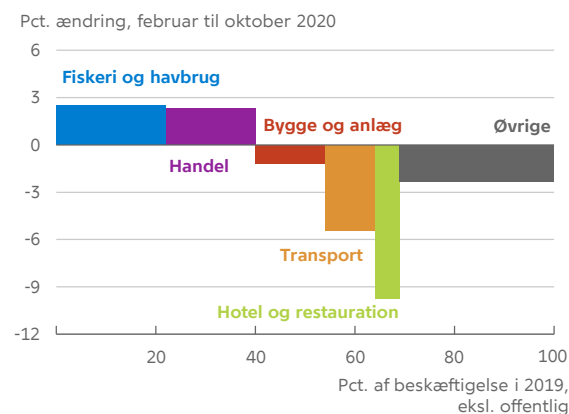
omfattede tilskud til nødlidende virksomheder med indtægtsnedgang relateret til corona-pandemien. Ordningen for tilskud til nedsat arbejdstid (i hjælpepakke 1) blev udvidet til pensionister i beskæftigelse.

Hjælpepakke 3

omfattede målrettet støtte til turismeerhvervet (hoteller, rejsebureauer, transport, restauranter, oplevelser mv.) og kulturområdet ved refusion af dele af de faste omkostninger. Derudover stiller Færøernes Erhvervsudviklingsfond, Framtaksgrunnur Føroya, 30 mio. kr. til rådighed som risikovillig kapital for turismeerhvervet i 2020 og 2021.

Beskæftigelsen har omstillet sig hurtigt

Figur 8

Anm.: Fiskeri og havbrug indeholder fiskebearbejdning.
Kilde: Hagstova Føroya og egne beregninger.

det har bidraget til arbejdsstyrkens fleksibilitet.¹⁰ Ændringer i beskæftigelsen på Færøerne afspejler desuden i højere grad end i mange andre lande, at unge og ældre træder ind eller ud af arbejdsstyrken.

Udenlandsk arbejdskraft bidrager også til, at arbejdsstyrken udvides i opgangstider og mindskes, når konjunkturerne vender. Det gælder særligt for den ufaglærte arbejdskraft, der er med til at skabe en stødpude på arbejdsmarkedet.

Generelt har den interne mobilitet på det færøske arbejdsmarked været god. Der har været tendens til, at beskæftigelsesintensiteten i fiskeriet er faldet de seneste 20 år. Det har betydet, at en stor del af beskæftigelsen har måttet omstille sig til andre erhverv, fx offentlig eller privat service. I takt med en fortsat produktivitet fremgang i eksporterhvervene forventes den udvikling at fortsætte i fiskeriet og brede sig til havbrugene. Det er vigtigt, at den nødvendige og fortsatte omstilling på arbejdsmarkedet understøttes, fx med muligheder for efteruddannelse.

Pres på arbejdsmarkedet til trods for lavere vækst

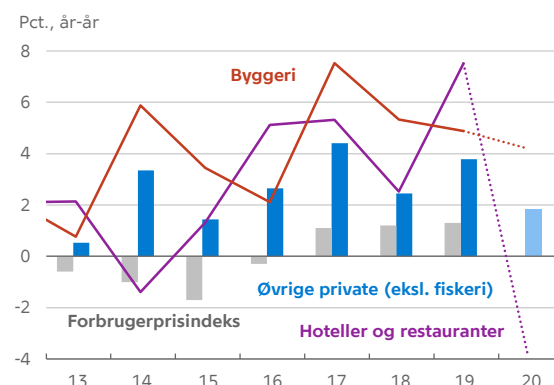
Den lave ledighed, som i vidt omfang har været påvirket det sidste halve år, efterlader et indtryk af et arbejdsmarked, der er under pres. Der kan opstå mangel på arbejdskraft, som øger risikoen for en overophedning af økonomien. Lønningerne har da heller ikke været påvirket markant af opbremsningen i foråret, på nær i de hårdt udsatte brancher som hotel og restauration, se figur 9.

Særligt i byggeriet, hvor der de seneste år har været store lønstigninger og mangel på arbejdskraft, er der tegn på, at arbejdsmarkedet er stramt. Ledigheden er lav, lønningerne høje, og manglen på arbejdskraft er høj set i et længere perspektiv.

Den udenlandske beskæftigelse har en central rolle på det færøske arbejdsmarked og dermed i færøsk økonomi. Tilstrækkelig mulighed for færøske virksomheder til at tiltrække udenlandsk arbejdskraft, også fra lande uden for EU, er derfor vigtigt for økonomien. Det gælder særligt, når dele af økono-

Fortsat pæne lønstigninger

Figur 9

Anm.: Lønvæksten er beregnet som et implicit lønindeks baseret på lønudbetalinger og antal lønmodtagere. Branchen fiskeri er ikke medtaget, da lønninger i fiskeriet er knyttet tæt sammen med indtjeningen på skibene. I aflønningen i fiskeriet indgår dermed en slags overskudsdeling, hvilket ikke er retvisende som udtryk for det generelle lønpres på Færøerne som følge af fx mangel på arbejdskraft. Tallene for 2020 baseres på udviklingen i januar til oktober.

Kilde: Hagstova Føroya og egne beregninger.

mien er i risiko for overophedning, som det fortsat er tilfældet i byggeriet.

Både husholdninger og erhverv er velpolstrede

Det økonomiske opsving siden 2013 har ført til en markant stigning i husholdningernes indkomster, og færingerne har fået mere luft i privatøkonomien. Andelen, der føler sig i stand til at spare op, er steget med 20 procentpoint i løbet af opsvinget til 75 pct.¹¹ Det ses også i bankerne, hvor husholdningerne har øget deres indlån mere end deres udlån i løbet af opsvinget, se figur 10.

Størstedelen af de færøske husholdningers aktiver er bundet op i bolig, og boligmarkedet er derfor den væsentligste risikofaktor for husholdningerne. De

¹⁰ Den nuværende lovgivning giver skattefordele ved at arbejde i udlandet, hvilket virker forvridende. En reduktion af disse skattefordele vil øge både det strukturelle arbejdsudbud og skatteindtægterne på Færøerne.

¹¹ Se Hagstova Føroyas konjunkturbarometer for husholdninger.

færøske husholdninger står for godt halvdelen af de færøske bankers samlede udlån, og det er i overvejende grad til boligfinansiering.

Låntagningen blandt husholdningerne er steget med over 20 pct. siden starten af 2014, og den er fortsat drevet af lån til boligformål. Dertil kommer, at låntagning igennem danske realkreditinstitutter, der udgør ca. 30 pct. af den samlede boligfinansiering på Færøerne, er steget med over 17 pct. i samme periode. Relativt til indkomstfremgangen og udviklingen i boligpriserne har kreditvæksten dog været begrænset.

Fortsat fremgang på boligmarkedet

Boligpriserne på Færøerne er steget væsentligt de senere år. Prisstigningerne har været understøttet af bl.a. lave renter, større indkomster og tilflytning som følge af opsvinget. I år er prisudviklingen fortsat om end i lidt lavere tempo, se figur 11.¹²

De mere afdæmpede prisstigninger på særligt huse i Tórshavnsområdet kan bl.a. skyldes, at høje priser nu har fået nogle husholdninger til at flytte til byggerne. Derudover kan byggeriet i Tórshavn de senere år formentlig have indhentet noget af efterspørgslen, hvilket også vil lægge en dæmper på prisudviklingen.

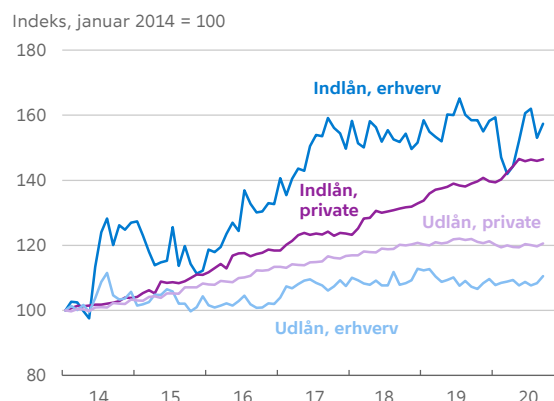
Samtidig forventes åbningen af tunnelen Eysturoyartunnilin i 2021 at forkorte transporttiden mellem Tórshavn og den sydlige del af Eysturoy væsentligt.¹³ Det har gjort det mere attraktivt at bosætte sig i de større bygder nordvest fra Tórshavn, og det understøtter prisstigningerne her.

Begrænset påvirkning fra corona-pandemien hos de færøske banker

De fire færøske bankers egenkapitalforrentning faldt brat i 1. kvartal 2020, se figur 12. Usikkerheden omkring pandemiens konsekvenser var stor, og det gav store fald på de finansielle markeder. Bankerne blev derfor ramt af fald i kursreguleringer og bogførte samtidig højere nedskrivninger i form af ledelsesmæssige skøn.

Indlånet fra færøske kunder stiger

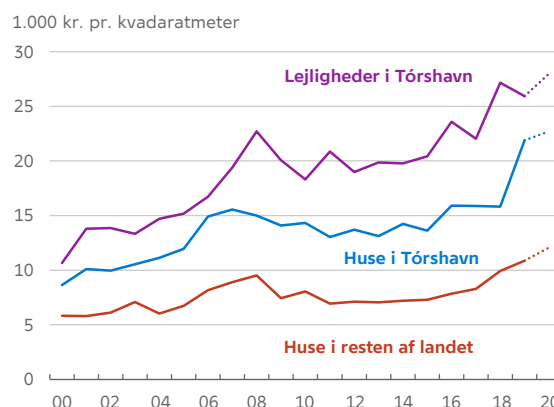
Figur 10

Anm.: De færøske bankers ind- og udlån fra færøske kunder.
Kilde: Datafællesskabet med Finanstilsynet (MFI-statistikken).

Boligpriserne stiger fortsat

Figur 11

Anm.: 2020 dækker kun årets løbende handler. Særligt priser i 3. og 4. kvartal er behæftet med usikkerhed. Huse i resten af landet er et gennemsnit af indekset for store byer og små byer ekskl. Sandoy og Suðuroy.
Kilde: Hagstova Føroya og BankNordik.

¹² Der er tale om estimater, der er underlagt stor usikkerhed.

¹³ Landsbanki Føroya, Fíggjarligt Støðufesti 2018 (kun på færøsk, [link](#)), 2018.

Særligt hotel- og restaurationsbranchen blev ramt. Disse brancher stod dermed også for en stor del af bankernes nedskrivninger i 1. kvartal, som udgjorde 32 mio. kr. eller 0,1 pct. af de færøske bankers samlede udlån.¹⁴

I 2. kvartal har de corona-relaterede tab kun i mindre grad materialiseret sig hos bankerne, hvilket bl.a. kan tilskrives, at bankkunderne var velpolstrede efter en årrække med økonomisk opsving. Der har derfor kun i mindre grad været behov for yderligere hensættelser. De finansielle markeder har dertil rettet sig efter de store kursfald i marts og april. Selv om bankerne forventer et lavere resultat i år end sidste år, er udsigterne for året som helhed således bedre, end bankerne selv vurderede det ved indgangen til 2. kvartal.

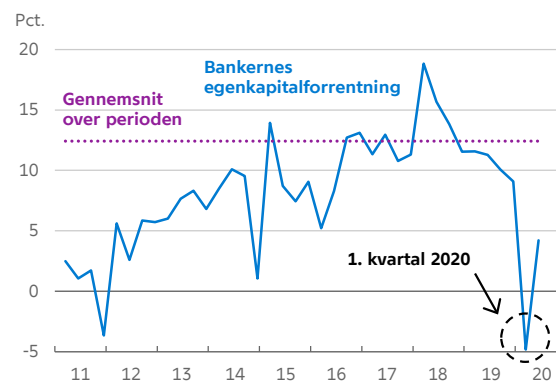
Bankernes polstring steg frem mod opbremsningen i foråret

Historisk har der været betydelige udsving i den færøske økonomi, og de færøske banker har haft større nedskrivninger og tab end de danske banker, særligt på erhvervskunder.¹⁵ En solid kapitaloverdækning hos bankerne, dvs. at der er tilstrækkelig luft mellem institutternes kapitalkrav og deres faktiske kapitalprocenter, kan være med til at forebygge, at tab i banksektoren forstærker eventuelle udsving i realøkonomien.

Fra udgangen af 2016 og frem til midten af 2019 faldt de færøske bankers kapitaloverdækning i gennemsnit med 2,7 procentpoint, se figur 13. Det skete samtidig med, at kreditgivningen steg, og bankernes kapitalkrav blev forhøjet.¹⁶ Udviklingen vendte i 2. halvår af 2019, hvor bankernes kapitaloverdækning igen begyndte at stige. Det skal ses i lyset af, at bankerne forberedte sig på øgede kapitalkrav. I foråret blev den generelle systemiske buffer dog midlertidigt lempet fra 3 til 2 pct., se boks 3. Samtidig bremsede kreditvæksten op. Det har samlet set bidraget yderligere til en stigning i bankernes kapitaloverdækning. De færøske banker havde derfor, i gennemsnit, en solid polstring, da corona-pandemien ramte.

Store udsving i bankernes egenkapitalforrentning

Figur 12

Kilde: Datafælleskabet med Finanstilsynet.

Seneste udvikling i finansiell regulering i Færøerne

Boks 3

- Ændring i kriterierne for SIFI-udpegning på Færøerne, der forventes at træde i kraft i starten af 2021.**
 Der forventes indført en nedre grænse for, hvornår et kreditinstitut kan udpeges som systemisk vigtigt. Som konsekvens heraf vil den tredjestørste bank, Norðoya Sparikassi, ikke længere være SIFI, hvilket gælder fra den næste SIFI-udpegning på Færøerne i juni 2021. Forslag om ændring af kriterierne er under behandling i Lagtinget.
- Den generelle systemiske buffer på Færøerne blev midlertidigt reduceret fra 3 pct. til 2 pct. d. 19. marts 2020.**
 Det Systemiske Risikoråd har meldt ud, at det tidligst vil henstille til at hæve bufferen til 3 pct. igen i 2021. Desuden har Rådet besluttet at anvende en varsling på 12 måneder, fra det henstilles at buffersatsen ændres, til ændringen bør træde i kraft.
- Finanstilsynet forlængede indfasningen af krav til nedskrivningsegne passiver (NEP).**
 Nep-kravene for færøske institutter blev forlænget med et halvt år på baggrund af den negative påvirkning af corona-pandemien på institutternes indtjening. Hidtil skulle kravene formelt set opfyldes 1. januar 2025. Nu er datoen således 1. juli 2025.

14 Inkl. både udlån og garantier samt nedskrivninger på bankernes eksponeringer uden for Færøerne.

15 Det Systemiske Risikoråd, Krav til de færøske banker, Analyse, marts 2020 ([link](#)).

16 Den systemiske buffer blev forhøjet, og kapitalbevaringsbufferen blev indfaset.

Markante nedskrivninger kan dog potentielt mindske bankernes kapitaloverdækning, se figur 14. Hvis nedskrivningerne ledsages af fx en betydelig nedgang i bankernes indtjening, risikerer nogle institutters overdækning endda at forsvinde helt.

Både kort- og langsigtede udfordringer for de offentlige finanser

Den offentlige gæld er aktuelt lav, og landskassen har derfor haft råd til at understøtte økonomien henover tilbageslaget i foråret. Færre indtægter fra registreringsafgifter og forårets store fald i oliepriserne blev kun delvist modgået af øget momsbeskatning fra færingernes større forbrugslust og hjemmeferie. Landskassens indtægter i år er derfor mindre end forventet.

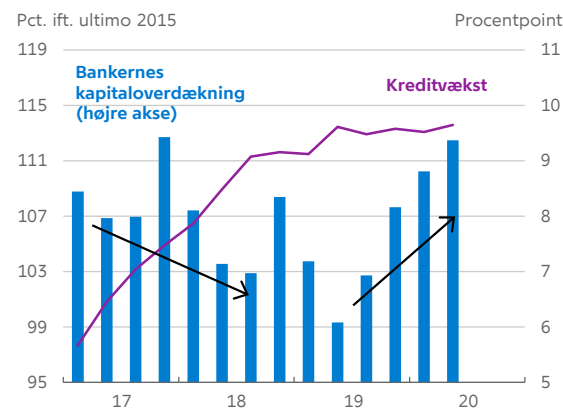
Udgifterne er samtidig steget, men i et mere begrænset omfang end det ses mange andre steder i verden. Corona-pandemien har isoleret set øget udgifterne med knap 1 pct. af BNP. Det skyldes bl.a., at ordningen for løntilskud til nedsat arbejdstid blev finansieret af egenkapital i arbejdsløsheds-kassen, Arbejdslovsudvalget, til og med juni, svarende til 0,5 pct. af BNP.

Landstyreområdet for finansanliggender, Fíggjarmálaráðið, forventer, at landskassens underskud bliver 500 mio. kr. i år.¹⁷ Det store underskud i år skyldes bl.a. en ekstraordinær kapitalstøtte til Atlantic Airways og Vágar Lufthavn på 115 mio. kr. Underskuddet kommer oven på et par år med beskedne overskud på den offentlige saldo, se figur 15.

For at sikre landskassens likviditet optog Landsbanken, Landsbanki Føroya, i juni gæld for 1,6 mia. kr. Den offentlige gæld er således steget fra 41 pct. af BNP ved indgangen af året til 48 pct. af BNP.¹⁸ Gælds-niveauet er fortsat beskedent set i et internationalt perspektiv, og renten på den nye gæld er lav.

Bankernes kapitaloverdækning er steget det sidste år

Figur 13

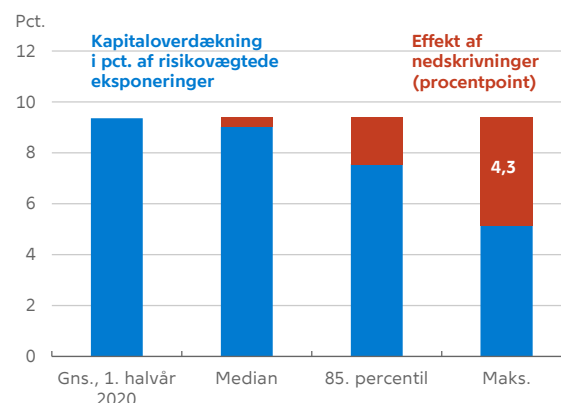

Anm.: Bankernes kapitaloverdækning opgjort som forskellen mellem deres egentlige kernekapital og kravet til deres egentlige risikovægtede aktiver. De fire institutters samlede kapitaloverdækning er et vægtet gennemsnit af bankernes enkeltvise kapitaloverdækning.

Kilde: Datafællesskabet med Finanstilsynet og egne beregninger.

Øgede nedskrivninger mindsker bankernes kapitaloverdækning

Figur 14

Anm.: Figuren viser effekten af forskellige scenarier for nedskrivninger på bankernes kapitaloverdækning. Scenarierne er beregnet på baggrund af de enkelte institutters nedskrivningsprocenter for årene 2000 til 2019. Eksempelvis viser "Maks"-scenariet effekten på bankernes samlede gennemsnitlige kapitaloverdækning i dag hvis hvert enkelt institut på samme tid bliver ramt af deres respektive største nedskrivningsprocent over perioden 2000 til 2019.

Kilde: Datafællesskabet med Finanstilsynet og egne beregninger.

¹⁷ Landskassens underskud inkluderer ikke udgifter fra offentlige aktieselskaber, der står for udbygning og drift af dele af infrastrukturen.

¹⁸ En del af likviditeten fra de 1,6 mia. kr. er der endnu ikke blevet brugt af, og Landsbanki Føroya forventer at tilbagebetale en del af den optagne gæld i juni 2021.

Vigtigt at finanspolitikken stabiliserer konjunkturudsving

Der har historisk været store udsving i den færøske økonomi. Det stiller store krav til finanspolitikken, så der spares op i gode tider til at understøtte økonomien og indkomsterne i dårlige tider.

Finanspolitikken har dog under opsvinget i vid udstrækning været konjunkturmedløbende,¹⁹ og økonomien befinder sig fortsat i højkonjunktur. Landsstyret bør derfor ikke øge udgifterne yderligere på nuværende tidspunkt, men i stedet fokusere på konsolidering, når de midlertidige udgifter er helt væk.

Løsning af langsigtede udfordringer bør ikke udskydes

I de kommende år forventes befolkningsssammensætningen på Færøerne at ændre sig. Der vil først og fremmest være flere ældre at forsørge, se figur 16. Det er en udfordring for stort set alle økonomier i den vestlige verden.

Under de økonomiske tilbageslag i 90'erne og starten af 10'erne var der stor udvandring fra Færøerne. Det blev kun delvist modgået af indvandring under de efterfølgende højkonjunkturer. Hvis en sådan nettofraflytning på langt sigt fortsætter, forværres holdbarheden af de offentlige finanser, idet andelen af personer i den arbejdsdygtige alder falder, hvilket medfører færre skatteindtægter.

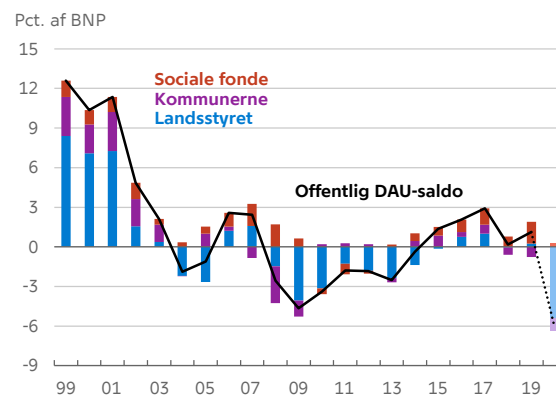
Der har imidlertid været markant tilflytning under det nuværende opsving. Levestandarden på Færøerne er i dag bedre end i 90'erne, og det er derfor ikke sikkert, at der kommer en betydelig fraflytning, når konjunkturerne igen vender. Det illustrerer, at der er betydelig usikkerhed om forudsætningerne for den langsigtede holdbarhed af de offentlige finanser.

Usikkerhed om beregningerne af holdbarheden af de offentlige finanser betyder dog ikke, at udfordringen ikke skal håndteres. Rettidige reformer af fx skattesystemet kan sikre den langsigtede holdbarhed og bidrage til en mere robust færøsk økonomi.

En udvidelse af skattebasen kan imødekomme en del af udfordringerne med holdbarhed. En ejendoms-

Underskud på den offentlige saldo i år

Figur 15

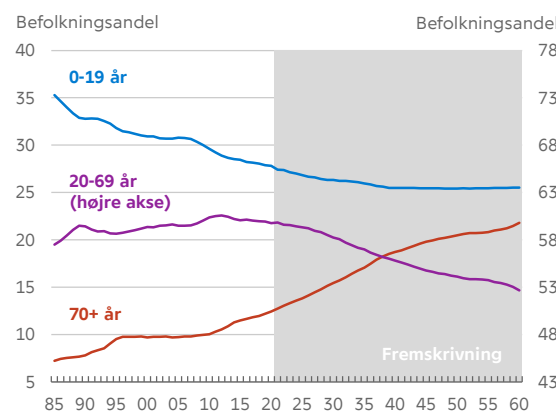

Anm.: Figuren viser drifts-, anlægs- og udlånssaldoen, DAU-saldoen. "Landsstyret" indeholder både DAU-saldoen for landskassen i henhold til finansloven samt udgifter forbundet med offentlige aktieselskaber, der står for udbygning og drift af dele af infrastrukturen. For 2020 er underskuddet således 1.100 mio. kr., hvoraf 600 udgøres af offentlige aktieselskaber.

Kilde: Landsbanki Føroya og egne beregninger.

Flere ældre og færre arbejdsdygtige i fremtiden

Figur 16

Kilde: Hagstova Føroya og egne beregninger.

19 Se Sune Malthé-Thagaard og Flora Nagy, Arbejdsmarkedet presset af meget lav ledighed, *Danmarks Nationalbank Analyse (Færøsk økonomi)*, nr. 22, november 2019 ([link](#)).

skat på boliger, der ikke udgør den primære bopæl, vil eksempelvis øge indtægterne. Ejendomsskatter baseret på boligprisudviklingen udgør endvidere en automatisk stabilisator både for realøkonomien og den finansielle sektor og er generelt mindre skævvridende end mange andre skatter.

Endvidere skabes en betydelig del af indkomsten på Færøerne ved, at virksomheder udnytter de naturlige hav- og fiskeressourcer omkring Færøerne. Overskuddet fra fiskerierhvervene, som er tilbage, når fangstomkostninger²⁰ og et normalt afkast af investeringer og egenkapital er afregnet, kaldes ressourcerenten. Selv om beregninger af ressourcerenten er forbundet med en betydelig usikkerhed, bør landsstyret løbende vurdere beskatningspotentialt, således at afkastet fra de færøske naturressourcer kan tilfalde den bredere befolkning.²¹ På nuværende tidspunkt beskattes fiskeressourcen formegentlig ikke tilstrækkeligt.²²

Landsstyret kan desuden forbedre den strukturelle offentlige saldo ved at nedbringe udgifter, der ikke er relateret til service til borgerne. En udfasning af landskassens tilskud på 35 pct. af husholdningernes renteudgifter til bolig vil eksempelvis bidrage til dette.²³

20 Fangstomkostninger indeholder lønninger til besætningen.

21 Se fx Gregor Schwerhoff, Ottmar Edenhofer og Marc Fleurbaey, Taxation of Economic Rents, *Journal of Economic Surveys*, 2019 ([link](#)).

22 Se fx Búskaparráðið, Búskaparfrágreiðing várið, 2020 ([link](#)).

23 Se boks 3 i Sune Malthe-Thagaard og Flora Nagy, Arbejdsmarkedet presset af meget lav ledighed, *Danmarks Nationalbank Analyse (Færøsk økonomi)*, nr. 22, november 2019 ([link](#)).

UDGIVELSER

NYT

Nyt giver et hurtigt og tilgængeligt indblik i en Analyse, et Economic Memo, et Working Paper eller en Rapport fra Nationalbanken. Nyt udkommer løbende.

ANALYSE

Nationalbankens Analyseserie har fokus på økonomiske og finansielle forhold. Nogle af analyserne udkommer med fast frekvens, fx *Udsigter for dansk økonomi* og *Finansiell stabilitet*, der begge udkommer halvårligt. Andre analyser udkommer løbende.

RAPPORT

Nationalbankens Rapportserie er tilbagevendende rapporter og beretninger om Nationalbankens virke. Det er fx *Årsrapport* og *Statens låntagning og gæld*.

ECONOMIC MEMO

Economic Memo er en mellemting mellem en Analyse og et Working Paper og viser ofte forfatterens igangværende analysearbejde. Serien henvender sig primært til fagpersoner. Economic Memo udkommer løbende.

WORKING PAPER

Working Paper præsenterer forskningsarbejde udført af ansatte i Nationalbanken og samarbejdspartnere. Serien henvender sig primært til fagpersoner og folk med interesse for den akademiske tilgang. Working Paper udkommer løbende.

Analysen består af en dansk, engelsk og færøsk version.
I tilfælde af tvivl om oversættelsens korrekthed gælder den danske version.

DANMARKS NATIONALBANK
LANGELINIE ALLÉ 47
2100 KØBENHAVN Ø
WWW.NATIONALBANKEN.DK

Redaktionen er afsluttet
1. december 2020

**DANMARKS
NATIONALBANK**

Flora Nagy
Senior Bank Analyst
fna@nationalbanken.dk
FINANSIEL STABILITET

Adrian Michael Bay Schmith
Economist
ambs@nationalbanken.dk
ØKONOMI OG PENGEPOLITIK

KONTAKT

Ole Mikkelsen
Kommunikations-
og presserådgiver
omi@nationalbanken.dk
+45 3363 6027
SEKRETARIAT
OG KOMMUNIKATION